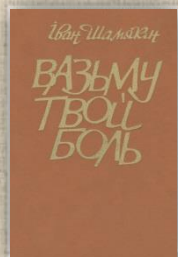
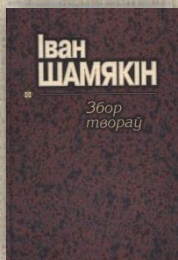

**Іван
Шамякін –
летапісец эпохі**
*беларускі празаік і
драматург*
**30 студзеня
2021 года
100 гадоў
з дня
нараджэння**

Празаік, драматург, сцэнарыст, грамадскі і дзяржаўны дзеяч Іван Шамякін атрымаў званне народнага пісьменніка ў 1972 годзе. У адзін год з Іванам Мележам. Але творчасць двух Іваноў кардынальна адрознівалася адзін ад аднаго. Калі можна смела сказаць, што Мележ стварыў надзвычайны эпас беларускага жыцця - "Людзі на балоце", то ў Шамякіна няма такога знакавага твора. Усе яго кнігі маюць аднолькава важнае значэнне для беларускай літаратуры. І вельмі важную ролю ў станаўленні пісьменніка адыграла Другая Сусветная вайна. Літаральна кожная яго кніга прасякнута гэтай тэмай, нават у тым выпадку, калі вайна ў ёй і не згадваецца.

Біяграфія Івана Шамякіна.

Іван Шамякін нарадзіўся 30 студзеня 1921 года ў вёсцы Карма Гомельскай губерні ў сялянскай сям'і. Яго вёска размяшчалася практычна на мяжы трох дзяржаў-Расіі, Беларусі і Украіны. Так што, з дзяцінства хлопчык чуў адразу тры мовы і іх дыялекты. Аднак, з-за таго, што бацька Шамякіна быў ляснічым, сям'я будучага пісьменніка часта пераязджала з месца на месца. Таму, і ў першы клас Шамякін пайшоў позна – у 9 гадоў.

У 1940 годзе будучы пісьменнік скончыў Гомельскі тэхнікум будаўнічых матэрыялаў. Менавіта ў тэхнікуме упершыню пачаў пісаць вершы, удзельнічаў у пасяджэннях літаратурнага аб'яднання пры газеце «Праўда». Пасля заканчэння вучобы працаваў тэхнікам-тэхнолагам цаглянага завода ў Беластоку.

У 1940 годзе быў прызваны ў войска і накіраваны на службу ў Мурманск, дзе і сустрэў вайну, падчас якой выконваў абавязкі камандзіра гарматнага разліку. Удзельнічаў у баях пад Мурманскам, у вызваленні Польшчы і бітвах на Одэры.

Пасля дэмабілізацыі ў 1945 годзе і да 1947 года працаваў выкладчыкам мовы і літаратуры ў няпоўнай сярэдняй школе вёскі Пракопаўка Церахоўскага раёна. Падчас гэтай працы ў 1946 годзе паступіў на завочнае аддзяленне Гомельскага педагагічнага інстытута. Праца ў школе была вельмі насычанай. Днём Іван Шамякін вучыў дзяцей, а па вечарах праводзіў семінары агітатараў у калгасе, падчас якіх збіраў матэрыял для свайго рамана пра партызанаў "Глыбокая плынь".

У 1948-1950 пачатковец ужо пісьменнік праходзіць вучобу ў рэспубліканскай партыйнай школе.

«Пры галасаванні нярэдка трэба было бегчы праз усю залу, пад уедлівыя ўсьмешкі дэлегатаў іншых краін, да савецкай дэлегацыі — як галасаваць? За, супраць, устрымацца? Далёкаму ад дыпламатыі няпроста было разабрацца. А ўявіце, што на другі дзень газеты распісалі, што беларуская дэлегацыя прагаласавала супраць саюзнай. Што было б!»

Зрэшты, дэлегаванне ў ААН можна назваць пачаткам палітычнай кар'еры Івана Шамякіна. З 1963 да 1985 ён быў дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР, прычым у 1971-1985 гадах займаў пасаду старшыні Вярхоўнага Савета БССР. Да таго ж выйшаў ён не толькі на рэспубліканскі, але і на саюзны ўзровень – у 1980-1989 быў дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР.

З 1980 да 1992 года працуе галоўным рэдактарам выдавецтва "Вялікая савецкая энцыклапедыя". У 1996 годзе абраны акадэмікам Міжнароднай славянскай акадэміі навук, адукацыі, мастацтва і культуры.

Памёр народны пісьменнік 14 кастрычніка 2004 года. Пахаваны на Усходніх могілках у Мінску.

Творчасць Івана Шамякіна.

Яшчэ ў тэхнікуме ён пачаў пісаць вершы. Але друкаваны дэбют адбыўся падчас вайны, калі замалёўкі і

вершы Шамякіна былі апублікаваныя ў газеце "Часовой севера".

У 1944 годзе напісаў першае апавяданне на беларускай мове "У снежнай пустыні". А вось першым апублікаваным творам стала аповесць "Помста", прысвечаная гуманізму савецкіх салдат, якую надрукаваў часопіс "Полымя" ў 1945 годзе.

У 1957 годзе быў выдадзены раман пра жыццё сельскай інтэлігенцыі, пад назвай "Крыніцы", экранізаваны рэжысёрам Іосіфам Шульманам на кінастудыі Беларускага кіно (1964).

З'яўляецца аўтабіяграфічны цыкл з пяці аповесцяў, аб'яднаных агульнай назвай і сюжэтам "Трывожнае шчасце" – "Непаўторная вясна" (1957), "Начныя зарніцы" (1958), "Агонь і снег" (1959), "Пошукі і сустрэчы" (1959), "Мост" (1965). Варта адзначыць, што на раннім этапе творчасці большасць твораў Шамякіна было прысвечана ваеннай тэматыцы. Пазней ён адышоў ад гэтай традыцыі, але вайна нярэдка знаходзіла адлюстраванне ў яго кнігах і далей, але ўжо не як месца дзеяння, а як успаміны галоўных герояў. Папулярнымі становяцца раманы Шамякіна "Сэрца на далоні" (1964), "Снежныя зімы" (1968), «Атланты і карыятыды» (1974), прысвечаныя праблемам сучаснага жыцця.

Да таго ж пісаў Іван Шамякін і п'есы. Але яны сёння малавядомыя.

У 2005 быў экранізаваны першы раман пісьменніка - "Глыбокая плынь". Усяго было экранізавана 9 твораў Шамякіна. Прычым адзін з фільмаў здымаўся не ў Беларусі, а ў Маскве – "Гандлярка і паэт" (1978).

Узнагароды і памяць.

У гонар Шамякіна названы Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт. У Мінску на фасадзе дома № 11 па вуліцы Янкі Купалы, у якім пісьменнік пражыў з 1969 па 2004 год, усталявана мемарыяльная дошка.

Імем Шамякіна названа адна з вуліц у мікрараёне «Сухарава-4» горада Мінска.

У 2006 годзе ў вёсцы Карма Добрушкага раёна ўстаноўлены бюст пісьменніка.

Герой Сацыялістычнай Працы (1981), уладальнік ордэна Леніна (1981), ордэна Кастрычніцкай рэвалюцыі (1976), узнагароджаны трыма ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга (1955, 1967, 1971), ордэнам Айчыннай вайны II ступені (1985), ордэнам «Знак Пашаны» (1949), ордэнам Дружбы народаў (1991), ордэнам Айчыны III ступені (2001), медалём Францыска Скарыны.

За раман "Глыбокая плынь" атрымаў Сталінскую прэмію трэцяй ступені (1951). У 1959 годзе – лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Якуба Коласа. Уладальнік Дзяржаўнай прэміі БССР імя Якуба Коласа (1968) за раман "Сэрца на далоні". Літаратурная прэмія Міністэрства абароны СССР (1978).

Уладальнік Дзяржаўнай прэміі БССР у галіне тэатральнага мастацтва, кінематаграфіі, радыё і тэлебачання (1982) — за кінафільм «Вазьму твой боль».

Аб Шамякіне знятыя дакументальныя фільмы «Пакуль ёсць сіла» (1979), і «Імгненні жыцця» (2000).

Цікавыя факты аб Іване Шамякіне.

- ❖ Шамякін у адным з апошніх інтэрв'ю прызнаваўся, што цяжэй за ўсё яму даваліся гістарычныя творы. У прыватнасці, два рамана - "Петраград-Брэст"(1983) і "Вялікая княгіня". Першы быў прысвечаны

заклучэння Брэст-Літоўскага міру, а другой дачцэ маскоўскага князя Івана III Алене, якая была аддадзена замуж за вялікага князя літоўскага Аляксандра. Шамякін распавядаў, што яму даводзілася пераапрацоўваць вялікія аб'ёмы інфармацыі і марнаваць шмат часу на чытанне гістарычных прац, для таго каб зразумець – чым жылі і што думалі людзі ў мінулыя часы. Сёння гэтыя раманы практычна забытыя.

- ❖ Іван Шамякін пры жыцці вельмі моцна сябраваў з Андрэем Макаёнкам. Гэтую дружбу ён пранёс праз усю жыццё. Шамякін цаніў у сябры не толькі творчы талент, але і сілу волі, а таксама здольнасць "прабіваць" патрэбныя рашэнні. І вобраз свайго сябра Шамякін увасобіў у рамане "Атланты і карыятыды".